

Idea ochrony gatunkowej roślin na znakach Poczty Polskiej

Wiesław Gawryś

Polska Akademia Nauk, Ogród Botaniczny - Centrum Zachowania
Różnorodności Biologicznej, Prawdziwka 2, 02-973 Warszawa
wiegaw@obpan.pl

Cytowanie: Gawryś, W. (2017). Idea ochrony gatunkowej roślin na znakach Poczty Polskiej. *Wiadomości Botaniczne*, 61. <https://doi.org/10.5586/wb.2017.003>

Streszczenie: Pierwszą serię znaczków przedstawiającą rośliny chronione wydano w 1957 roku. Kolejne serie ukazywały się w 1962, 1967, 1990 i w 2001 roku. Ostatnią wydano w 2006 roku.

Ochrona roślin to także organizacje i instytucje takie jak: Liga Ochrony Przyrody, Polskie Towarzystwo Botaniczne, parki narodowe i ogrody botaniczne. One też zostały upamiętnione na znaczkach, kartach pocztowych i stemplach okolicznościowych.

Dotychczas Poczta Polska wydała tylko 6 serii (36 znaczków i 1 blok). Rośliny chronione prezentowane były także na znaczkach z serii, dotyczących turystyki oraz roślin ozdobnych i leczniczych. Łącznie ukazało się 15 takich znaczków w tym dwa z przywieszkami.

Parkom narodowym poświęcono 8 znaczków, 25 kart pocztowych oraz kilka stempli okolicznościowych. Polskim ogrodom botanicznym poświęcono 15 całostek i 11 stempli okolicznościowych. Ogółem na znakach pocztowych przedstawiono zaledwie 47 gatunków roślin chronionych.

The idea of species protection of plants in stamps and related items of the Polish Post

Abstract: The first series of stamps presenting protected plants was issued in

1957. Further series were published in 1962, 1967, 1990, and 2001. The latest one was issued in 2006.

The idea of plant protection also includes organizations and institutions, such as the Nature Protection League, the Polish Botanical Society, national parks and botanical gardens, which also engage in nature protection activities. They too were commemorated in stamps, postcards and cachets.

So far, the Polish Post has issued only six series (36 stamps and one block) connected with the subject. Protected plants have also been presented in stamps from series regarding tourism and ornamental and medicinal plants. In total, there have been 15 such stamps issued, including two with tablets.

Eight stamps and 25 postcards and a few cachets have been devoted to national parks and 15 pieces of postal stationery and 11 cachets – to botanical gardens. Altogether, only 47 species of protected plants have been presented in philatelic items.

Keywords: post stamps; postal stationery; protected plants

Wstęp

Termin znaki pocztowe jest pojęciem bardzo szerokim i obejmuje znaczki pocztowe oraz całości i całości pocztowe, stemple, frankatury mechaniczne i adnotacje pocztowe (Danowski i in., 1989). Znaczki pocztowe służą jako środek uiszczenia opłaty za usługi pocztowe. Na znaczku pocztowym musi być wydrukowana informacja o kraju jego wydania oraz wysokość opłaty. Znaczki pocztowe mogą być wydawane pojedynczo lub w seriach tematycznych. Pojawiają się także w tzw. bloku, czyli formie wydawniczej zawierającej od jednego do czterech identycznych znaczków obramowanych przynajmniej z dwóch stron marginesem, na którym zwykle umieszczone są napisy lub ilustracje okolicznościowe. Jeżeli liczba znaczków jest większa niż cztery, ale nie przekracza 16, wówczas mamy do czynienia z arkusikiem. Zwykle arkusik zawiera również napisy okolicznościowe lub inne symbole tematycznie związane ze znaczkiem. W arkusiku mogą znajdować się znaczki nie identyczne, lecz ich liczba nie może przekraczać 5. Niekiedy znaczki wydawane są z tzw. przywieszkami. Przywieszka to pole przylegające do znaczka o przynajmniej jednym boku równym bokowi

znaczka, zwykle oddzielone perforacją. Przywieszka może być zadrukowana i zawierać napisy lub ilustracje, albo niezadrukowana (tzw. pustopole).

Innym rodzajem znaku pocztowego jest całostka pocztowa, czyli druk pocztowy z wydrukowanym znakiem opłaty upoważniającym do uzyskania usługi pocztowej.

Druk pocztowy bez nadrukowanego znaku opłaty to formularz pocztowy, który wraz z naklejonym na nim znaczkiem zaliczany jest do tzw. całości pocztowej. Całością pocztową są także koperty pierwszego dnia obiegu (FDC - *first day cover*), ukazujące się w dniu wydania znaczka pocztowego. Koperta FDC ma naklejony jeden lub kilka znaczków, ostemplowanych okolicznościowym stemplem. Zazwyczaj jest także opatrzona ilustracją związaną tematycznie ze znaczkiem lub serią znaczków. Stemple pocztowe to znaki odbite na znaczkach pocztowych, potwierdzające wykorzystanie znaczka pocztowego jako opłaty za usługę pocztową. Stemple mogą być obiegowe, ozdobne lub okolicznościowe, zawsze jednak muszą zawierać nazwę placówki pocztowej, w której zostały zastosowane oraz datę ostemplowania.

Materiał i metody

Opisując poszczególne znaki pocztowe w pierwszej kolejności opisane zostały gatunki roślin chronionych zaprezentowane na znakach pocztowych a następnie osoby, organizacje i instytucje, które związane były i są z ochroną roślin. Omawiając gatunki roślin chronionych jako pierwsze zostały wymienione serie znaczków pocztowych tematycznie związane z ochroną roślin, następnie znaczki samodzielne lub wchodzące w skład serii niekoniecznie związanych z ochroną roślin, ale takie, na których przedstawiono gatunki chronione. W drugiej kolejności omówione zostały całostki poświęcone gatunkom zagrożonym lub takie, na których znalazły się ilustracje tych gatunków. W przypadku znaczków pocztowych omówione zostały także koperty pierwszego dnia obiegu tzw. FDC. Większość omówionych znaków pocztowych jest ilustrowana a wszystkie ilustracje do tekstu wykonane zostały w oparciu o zbiory własne autora.

Każdy znaczek pocztowy posiada swój numer katalogowy, który to numer umieszczony będzie w nawiasie w podpisach pod ilustracjami. Bloki pocztowe mają także swoją odrębną numerację, ale znaczki umieszczone w bloku numerowane są tak jak znaczki pojedyncze. Numeracja znaczków i bloków wg A.

Fischer (2014). Całostki pocztowe posiadają także swoją numerację, przy czym kolejna liczba jest poprzedzona literami Cp. Numeracja całostek wg *Katalogu Polskich Znaków Pocztowych (i z Polską związanych) tom II* z 2016 roku. W przypadku całostek wydanych w 2016 korzystano z *Katalogu znaczków polskich* (2017). Nazwy roślin w większości przypadków podano według informacji na znaku pocztowym, tylko w niektórych przypadkach posługiwano się nazwami wg Mirek i in. (2002). Naukowe nazwy owadów, gadów i ssaków podano za *Zwierzęta Polski* (Wąsik, 2007), ptaków za *Ptaki Polski* (Sokołowski, 1958).

Gatunki roślin objęte ochroną prawną

Pierwsza seria znaczków przedstawiająca rośliny objęte ochroną gatunkową nosiła dość nieprecyzyjną nazwę „Kwiaty chronione” (876-880). Wprowadzono ją do obiegu dnia 12 sierpnia 1957 r. Na pięciu znaczkach przedstawiono obuwika pospolitego *Cypripedium calceolus* L., mikołajka nadmorskiego *Eryngium maritimum* L., szarotkę alpejską *Leontopodium alpinum* Colm. ex Cass., lilie złotogłów *Lilium martagon* L. i dziewięcisię bezłodygowego *Carlina acaulis* L., przy czym na znaczkach nie umieszczono nazw gatunkowych roślin (Ryc. 1). Towarzyszyły im dwie koperty FDC z podobizną szarotki (Ryc. 2), znaczki opatrzone stemplem ze schematycznie przedstawionym kwiatostanem dziewięcisię.

Ryc. 1. Pierwsza seria znaczków przedstawiająca gatunki chronione zatytułowana „Kwiaty chronione” z dnia 8 czerwca 1957 r., nr kat. 876-880.

Ryc. 2. Koperty pierwszego dnia obiegu (FDC) serii „Kwiaty chronione”.

Kolejna seria 12 znaczków „Rośliny chronione” ukazała się 8 sierpnia 1962 r. (1177-1188, por. Ryc. 3). Na 12 efektownie opracowanych przez Alojzego

Balcerzaka znaczkach przedstawiono szafran spiski *Crocus scepusiensis* (Rehmer et Wol.) Borbas ex Kulcz., podkolan biały *Platanthera bifolia* (L.) Rich., tojad mocny *Aconitum firmum* Rchb., goryczkę Kluzjusza *Gentiana clusii* Per. et Songeon, dyptam jesionolistny *Dictamnus albus* L., grzybienie białe *Nymphaea alba* L., wawrzynek wilczęłyko *Daphne mezereum* L., sasankę zwyczajną *Pulsatilla vulgaris* Mill., zawilec wielkokwiatowy *Anemone sylvestris* L., pełnik europejski *Trollius europaeus* L., śnieżyczkę przebiśnieg *Galanthus nivalis* L. oraz młiek wiosenny *Adonis vernalis* L. Na każdym znaczku podano zarówno polską, jak i naukową nazwę rośliny, wraz z nazwiskiem autora nazwy. Znaczki miały nominały 60 i 90 groszy oraz 1,50 i 2,50 zł. Każdy nominal reprezentowany był przez trzy znaczki. Należy zwrócić uwagę na fakt, że w tym czasie sasanka zwyczajna była w Polsce gatunkiem wymarłym – po 1930 roku nie odnaleziono naturalnych stanowisk tego gatunku (Kaźmierczakowa i in., 2014). Gatunek ten był podawany jako występujący w naszym kraju jeszcze w drugim wydaniu Roślin Polskich Szafera (Szafer, 1967), a z wykazu gatunków objętych ochroną prawną usunięto go dopiero w 2014 roku.

Ryc. 3. Seria „Rośliny chronione” nr kat. 1177-1188, z 8 sierpnia 1962 r.

Na znaczku przedstawiającym tojadą mocnego podano naukową nazwę *Aconitum callibotryon*, obecnie według Mirka (2002) gatunek ten nosi nazwę *Aconitum*

firmum. Wydaniu tej serii towarzyszyły cztery różne koperty FDC (Ryc. 4-7). Na każdej z nich prezentowane były po trzy znaczki o takim samym nominale zgodnie z ich nominałem. Na pierwszej kopercie jako ilustrację przedstawiono tytuł serii, ludzką dłoń oraz 10 gatunków z tej serii rozmieszczonych na schematycznej szachownicy. Na pozostałych trzech kopertach jako ilustracje zaprezentowano tojad, sasanekę i grzybienie białe. Kopertom FDC towarzyszył stempel przedstawiający zarys kwiatu śnieżyczki przebiśnieg *Galanthus nivalis*.

Ryc. 4. Koperta FDC serii „Rośliny chronione” z 8 sierpnia 1962 r.

Ryc. 5. Koperta FDC serii „Rośliny chronione” z 8 sierpnia 1962 r.

Ryc. 6. Koperta FDC serii „Rośliny chronione” z 8 sierpnia 1962 r.

Ryc. 7. Koperta FDC serii „Rośliny chronione” z 8 sierpnia 1962 r.

Wydana 14 czerwca 1967 roku seria autorstwa Andrzeja Heidricha także nosiła tytuł „Rośliny chronione” (1623-1628; Ryc. 8). Liczyła ona sześć znaczków o różnych nominałach. Na poszczególnych znaczkach przedstawiono: arnikę górską *Arnica montana* L. (nominał 40 gr), orlik pospolity *Aquilegia vulgaris* L. (60 gr), goryczkę kropkowaną *Gentiana punctata* L. (3,40 zł), widłak goździsty *Lycopodium clavatum* L. (4,50 zł), kosaciec syberyjski *Iris sibirica* L. (5 zł) oraz różanecznik żółty *Rhododendron luteum* Sweet (10 zł). Podano polskie i naukowe nazwy roślin. Znaczkom towarzyszyły 3 koperty FDC, na których umieszczono napis zawierający tytuł serii, a na ilustracjach ukazano ludzką dłoń oraz podobizny kosaćca, arniki i orlika. Na stemplu także pokazano ludzką dłoń a na jej tle schematyczną roślinę (Ryc. 9-11).

Ryc. 8. Seria „Rośliny chronione” nr kat. 1623-1628, z 14 czerwca 1967 r.

Ryc. 9. Koperta FDC serii „Rośliny chronione” z 14 czerwca 1967 r.

Ryc. 10. Koperta FDC serii „Rośliny chronione” z 14 czerwca 1967 r.

Ryc. 11. Koperta FDC serii „Rośliny chronione” z 14 czerwca 1967 r.

Kolejne znaczki poświęcone roślinom chronionym pojawiły się dopiero po 23 latach. Dnia 23 listopada 1990 r. ukazała się sześciornaczkowa seria „Rośliny ginące w Polsce”, przygotowana według projektu Alojzego Balcerzaka (3134-3139; Ryc. 12). Na poszczególnych znaczkach przedstawiono wielosił błękitny *Polemonium caeruleum* L. (nominał 200 zł), pszczelnik wąskolistny *Dracocephalum ruyschiana* L. (700 zł), grzybieńczyk wodny *Nymphoides peltata* (S. G. Gmel.) Kuntze (700 zł), ciemiernik czerwony *Helleborus purpurascens* Waldst. et Kit. (1000 zł) wawrzynek główkowy *Daphne cneorum* L. (1500 zł) i goździk pyszny *Dianthus superbis* L. (1700 zł) (nominał 200 zł). Na każdym znaczku umieszczono polskojęzyczne i naukowe nazwy roślin, przy czym nazwa polska została podana jako druga. Wydano także trzy koperty FDC (Ryc. 13-15). Na każdej z nich umieszczono tytuł serii, a na poszczególnych kopertach ilustrację goździka pysznego, grzybieńczyka wodnego oraz wawrzyńka główkowego. Stempel zaś zawierał tytuł serii oraz kwiat goździka pysznego.

Ryc. 12. Seria nr kat. 3134-3139 z 24 września pt. „Rośliny ginące w Polsce”.

Ryc. 13. Koperta FDC serii „Rośliny ginące w Polsce”.

Ryc. 14. Koperta FDC serii „Rośliny ginące w Polsce”.

Ryc. 15. Koperta FDC serii „Rośliny ginące w Polsce”.

Dnia 10 lipca 2001 r. wydana została sześciornaczkowa seria pt. „Dzike zwierzęta i rośliny – gatunki zagrożone wyginieciem” (3746-3751). Serii tej towarzyszył blok nr 133 wraz ze znaczkiem nr 3752 (Ryc. 16). Wszystkie znaczki tej serii miały nominal 1 zł, natomiast nominal znaczka w bloku był dwukrotnie wyższy. Na każdym znaczku zostały przedstawione po jednym zagrożonym gatunku zwierzęcia i jednej rośliny, tworząc pary: niepylak apollo *Parnassius apollo* oraz kukułka bzowa *Dactylorhiza sambucina* (L.) Soó, puchacza *Bubo bubo* i miłek wiosenny *Adonis vernalis*, śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis* i ryś *Lynx lynx*, obuwik pospolity *Cypripedium calceolus* i niedźwiedź *Ursus arctos*, kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis* (Rchb.) P. F. Hunt et Summerh. i wydra *Lutra lutra*, oraz sokół wędrowny *Falco peregrinus* i storczyk błydy *Orchis pallens* L. Na wszystkich znaczkach umieszczono stylizowany czarny napis CITES na żółtym tle, natomiast na znaczku z bloku znajduje się fragment mapy świata z zarysem kontynentów i napis CITES na białym tle. Na marginesie bloku znalazł się tytuł serii oraz napis „CITES Konwencja o Międzynarodowym Handlu Dzikimi Zwierzętami i Roślinami Gatunków Zagrożonych Wyginieciem”. Znalazły się tam także podobizny różnych gatunków roślin i zwierząt objętych postanowieniami Konwencji. Na znaczkach prezentujących kukułki umieszczone zostały nazwy

synonimiczne, nieważne obecnie, a mianowicie łacińska nazwa *Orchis sambucina* L. i *Orchis latifolia* L. zamiast *Dactylorhiza sambucina* i *Dactylorhiza majalis* oraz nieużywane już nazwy polskie: storczyk bżowy i szerokolistny. Na każdym znaczku znajduje się zarówno nazwa polska jak i naukowa, przy czym autora nazwy podano jedynie w przypadku miłka wiosennego i sokoła wędrownego. W tym ostatnim przypadku skrócone nazwisko autora nazwy zapisano małą literą. Wydano także cztery koperty FDC. Na kopercie z blokiem umieszczono jedynie napis CITES, natomiast pozostałe trzy koperty, na których umieszczono po dwa znaczki, zawierają trzy różne ilustracje. Jedna z kopert zawiera podobiznę motyla niepylaka apollo siedzącego prawdopodobnie na storczyku kulistej. Kolejne dwie koperty zostały ozdobione rysunkiem morświna *Phocoena phocoena* oraz dropia *Otis tarda* i żurawia *Grus grus*. Na wszystkich wydrukowano napis z tytułem serii, a na stemplu przedstawiono żółwia błotnego *Emys orbicularis*. Autorem projektu znaczków i FDC był Alojzy Balcerzak (Ryc. 17-20).

Ryc. 16. Seria z dnia 10 lipca 2001 r, „Dzikie zwierzęta i rośliny - gatunki zagrożone wyginieciem” nr kat. 3746-3751, blok nr 133, znaczek z bloku nr 3752.

Ryc. 17. Koperta FDC z blokiem serii „Dzikie zwierzęta i rośliny – gatunki zagrożone wyginięciem”.

Ryc. 18. Koperta FDC serii „Dzikie zwierzęta i rośliny – gatunki zagrożone wyginięciem”.

Ryc. 19. Koperta FDC serii „Dzikie zwierzęta i rośliny – gatunki zagrożone wyginięciem”.

Ryc. 20. Koperta FDC serii „Dzikie zwierzęta i rośliny – gatunki zagrożone wyginięciem”.

W dniu 14 marca 2006 roku wydano dwuznaczkową serię „Chronione i zagrożone gatunki flory polskiej” (4082-4083, Ryc. 21). Na pierwszym znaczku o nominale 1,30 zł przedstawiono gnidosza sudeckiego *Pedicularis sudetica* Willd., ukazując pokrój rośliny i kwiatostan w zbliżeniu. Na znaczku o nominale 2,40 zł widnieje pokrój kotewki orzecha wodnego *Trapa natans* L. i zbliżenie owocu tego gatunku. Serii tej towarzyszyła jedna koperta FDC (Ryc. 22). Ukazano na niej podobiznę pierwiosnki omączonej *Primula farinosa* L. wraz z polską i naukową nazwą oraz schematyczną mapę Polski z zaznaczeniem lokalizacji stanowiska tego gatunku. Na kopercie podano także tytuł serii, zaś na stemplu umieszczono kwiat obuwika. Była to ostatnia wydana dotychczas seria znaczków dotyczących ochrony gatunkowej roślin.

Ryc. 21. Seria „Chronione i zagrożone gatunki flory polskiej” nr kat. 4082, 4083, z dnia 14 marca 2006 r.

Ryc. 22. Koperta FDC serii „Chronione i zagrożone gatunki flory polskiej”.

Rośliny chronione były także przedstawiane na znakach pocztowych w seriach poświęconych innej tematyce. Przykładem może tu być ośmioznaczkowa seria „Turystyka”, wydana 20 maja 1969 r. Na przywieszkach do znaczków

przedstawiono dwa gatunki roślin chronionych. Dziewięciśl bezłodygowy *Carlina acaulis* umieszczono na przywieszce znaczka o nominale 60 gr, przedstawiającego zamek w Niedzicy (1770). Natomiast mikołajek nadmorski *Eryngium maritimum* został ukazany na przywieszce do promującego Kołobrzeg znaczka o nominale 1,35 zł (1771; Ryc. 23).

Ryc. 23. Dwa znaczki z przywieszkami z nr kat. 1770 (dziewięciśl) i 1771 (mikołajek z ośmionaczkowej serii „Turystyka” wydanej 20 maja 1969 r.

W ośmionaczkowej serii „Kwiaty krzewów” z 1972 roku zaprezentowano kwiaty dwu gatunków roślin chronionych: wiciokrzewu pomorskiego *Lonicera peryclimenum* L. (na znaczku 2069 o nominale 60 gr) i różanecznika żółtego (znaczek 2072 o nominale 3,40 zł; Ryc. 24). Na obu znaczkach polskie i łacińskie nazwy roślin zapisano wielkimi literami, jednak w przypadku różanecznika epitet gatunkowy napisano pismem normalnym przy czym jego pierwsza litera była duża. Użyto tu nazwy synonimicznej *Rhododendron flavum* (Hoffmanns.) G. Don. zamiast *Rh. luteum*.

nr kat. 3308 z dnia 30 czerwca 1993 r. i kosodrzewina nr kat. 3383 z 27 marca 1995 r.

Poczta polska wydała też kilka serii poświęconych roślinom leczniczym, wśród których znalazły się gatunki objęte ochroną prawną. W sześciornaczkowej serii wydanej w 1980 roku na jednym ze znaczków (2558) znalazł się wizerunek pokrzyki wilczej jagody *Atropa belladonna* L. (Ryc. 26). W 1990 roku na znaczku samoprzylepnym (3129) umieszczono ilustrację grążela żółtego *Nuphar lutea* (L.) Sm., a rok później na znaczku umieszczono konwalię majową (3177; Ryc. 27). Oba te gatunki były wówczas objęte ochroną częściową.

Ryc. 26. Znaczek nr kat. 2558 przedstawiający pokrzyk wilczą-jagodę z serii „Rośliny lecznicze” wydanej 15 sierpnia 1980 r.

Ryc. 27. Dwa znaczki z wieloletniej serii obiegowej „Rośliny lecznicze”, grązel żółty nr kat. 3129 z 13 sierpnia 1990 i konwalia majowa nr kat. 3177 z 26 kwietnia 1991 r.

Dnia 30 kwietnia 1975 r. wydano sześciornaczkową serię „100 rocznica przewodnictwa górskiego w Polsce” (Ryc. 28). Na czterech znaczkach jako główny motyw umieszczono limbę (2223, na znaczku nie podano nazwy tego gatunku), goryczkę wiosenną *Gentiana verna* L. jako symbol Tatr (2224), cisa pospolitego *Taxus baccata* L. (2236, gatunek ten uznano za roślinę występującą w Sudetach) oraz arnikę górską *Arnica montana* L. jako symbol Beskidów (2228). Wydaniu towarzyszyły trzy koperty FDC, każda z nich była wprowadzona do obiegu w innym urzędzie pocztowym - w Zakopanem, Jeleniej Górze i Krakowie (Ryc. 29-31).

Ryc. 28. Seria „100 rocznica przewodnictwa górskiego w Polsce” nr kat. 2223-28 z dnia 30 kwietnia 1975 r.

Ryc. 29. FDC ze znaczkami serii „100 rocznica przewodnictwa górskiego w Polsce” koperta 1.

Ryc. 30. FDC ze znaczkami serii „100 rocznica przewodnictwa górskiego w Polsce” koperta 2.

Ryc. 31. FDC ze znaczkami serii „100 rocznica przewodnictwa górskiego w Polsce” koperta 3.

Bardzo efektowne znaczki znalazły się w wydanej w 1996 r. serii poświęconej polskim Tatom (Ryc. 32). Na każdym znaczku z tej sześciu znaczkowej serii (3470-3475) znalazły się miniatury roślin reprezentujących przyrodę Tatr. Z gatunków chronionych były to: limba, szarotka oraz goryczki: wiosenna i Kluzjusza. Efektowne zdobienia umieszczono na trzech towarzyszących tej serii kopertach FDC. Znalazły się na nich: szafran spiski (Ryc. 33) i sasanka alpejska *Pulsatilla alpina* (L.) Delarbrea (Ryc. 34), oraz nie będący pod ochroną aster alpejski *Aster alpinus* L. (Ryc. 35), na tle charakterystycznych szczytów.

Ryc. 32. Seria „Tatry polskie” z dnia 5 września 1996 r., nr kat. 3470-75.

Ryc. 33. FDC ze znaczkami serii „Tatry polskie” koperta 1.

Ryc. 34. FDC ze znaczkami serii „Tatry polskie” koperta 2.

Ryc. 35. FDC ze znaczkami serii „Tatry polskie” koperta 3.

Trzy serie polskich znaków pocztowych poświęcone były ochronie środowiska. Pierwszą z nich, liczącą osiem znaczków (2117-2124), wydano 30 sierpnia 1973 r. Na każdym znaczku umieszczono tytuł serii, logo Programu Środowiskowego Organizacji Narodów Zjednoczonych (UNEP - *United Nations Environment Programme*) oraz ilustracje roślin i zwierząt przedstawionych w naturalnym środowisku (Ryc. 36). Drugą była seria zatytułowana „Ochrona środowiska - drzewa” (2422-2427). Wydana 29 sierpnia 1978 roku. Na znaczkach znalazły się rysunki pokrojów najbardziej pospolitych drzew. Na znaczkach umieszczono też logo UNEP. Podobną graficznie to serii z 1973 roku jest kolejna, licząca sześć znaczków seria z 24 marca 1983 roku (2702-2707; Ryc. 37). Zawiera bowiem przedstawienia roślin i zwierząt na tle krajobrazu. Na każdym znaczku umieszczono także logo UNEP.

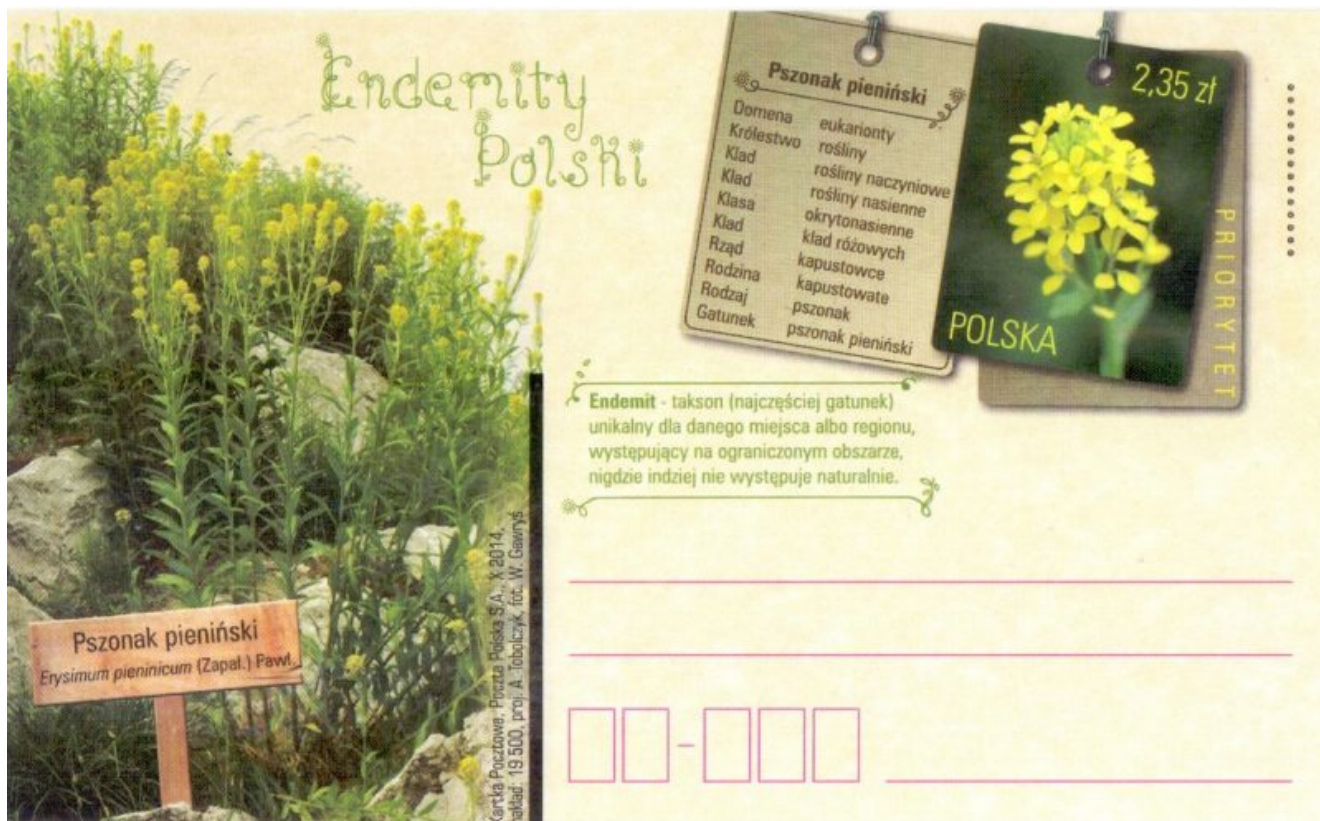

Ryc. 36. Seria „Ochrona środowiska” z dnia 30 sierpnia 1973 r., nr kat. 2117-24.

Ryc. 37. Seria „Ochrona środowiska” z dnia 24 marca 1983 r., nr kat. 2702-07.

Gatunki chronione przedstawiane są nie tylko na znaczkach. Są obecne także na różnego typu całostkach – zarówno na wchodzących w ich skład znaczkach opłaty, jak i na ilustracjach wokół nich. W 2014 roku Poczta Polska rozpoczęła wydawanie bardzo ważnej z punktu widzenia ochrony roślin serii pt. „Endemity Polski”. Dotychczas ukazały się dwie całostki. Pierwsza z nich przedstawia pszonak pieniński *Erysimum pieninicum* (Zapał.) Pawł. (Cp. 1691). Znaczek o nominale 2,35 zł, zawiera kwiatostan pszonaka. Tuż obok znaczka znalazła się informacja o pozycji systematycznej gatunku oraz krótka definicja endemitu. W części poza adresowej przedstawiono liczne okazy tego gatunku wraz z etykietą. Całość uzupełnia napis z tytułem serii (Ryc. 38). Całostka wydana w 2015 roku (Cp 1728) przedstawiała warzuchę polską *Cochlearia polonica* A. Fröhl. Na znaczku o wartości 1,75 zł jest zbliżenie kwiatów tej warzuchy. Pod znaczkiem wydrukowano nazwę gatunku oraz informację o jego występowaniu i kategorii zagrożenia. W części poza adresowej ukazano kilka roślin. Wydaniu tej całostki towarzyszył stempel okolicznościowy z nazwą serii i rysunkiem rośliny (Ryc. 39). Trzecią całostkę, przedstawiającą przytulię krakowską *Galium cracoviense* Ehrend., Poczta Polska planuje wydać jesienią 2017 roku (Poczta Polska, 2017a,c).

Ryc. 38 Całostka nr kat. Cp 1691 „Endemity Polski” z dnia 29 października 2014 r.

Ryc. 39. Całostka nr kat. Cp 1728 „Endemity Polski” z dnia 30 października 2015 r.

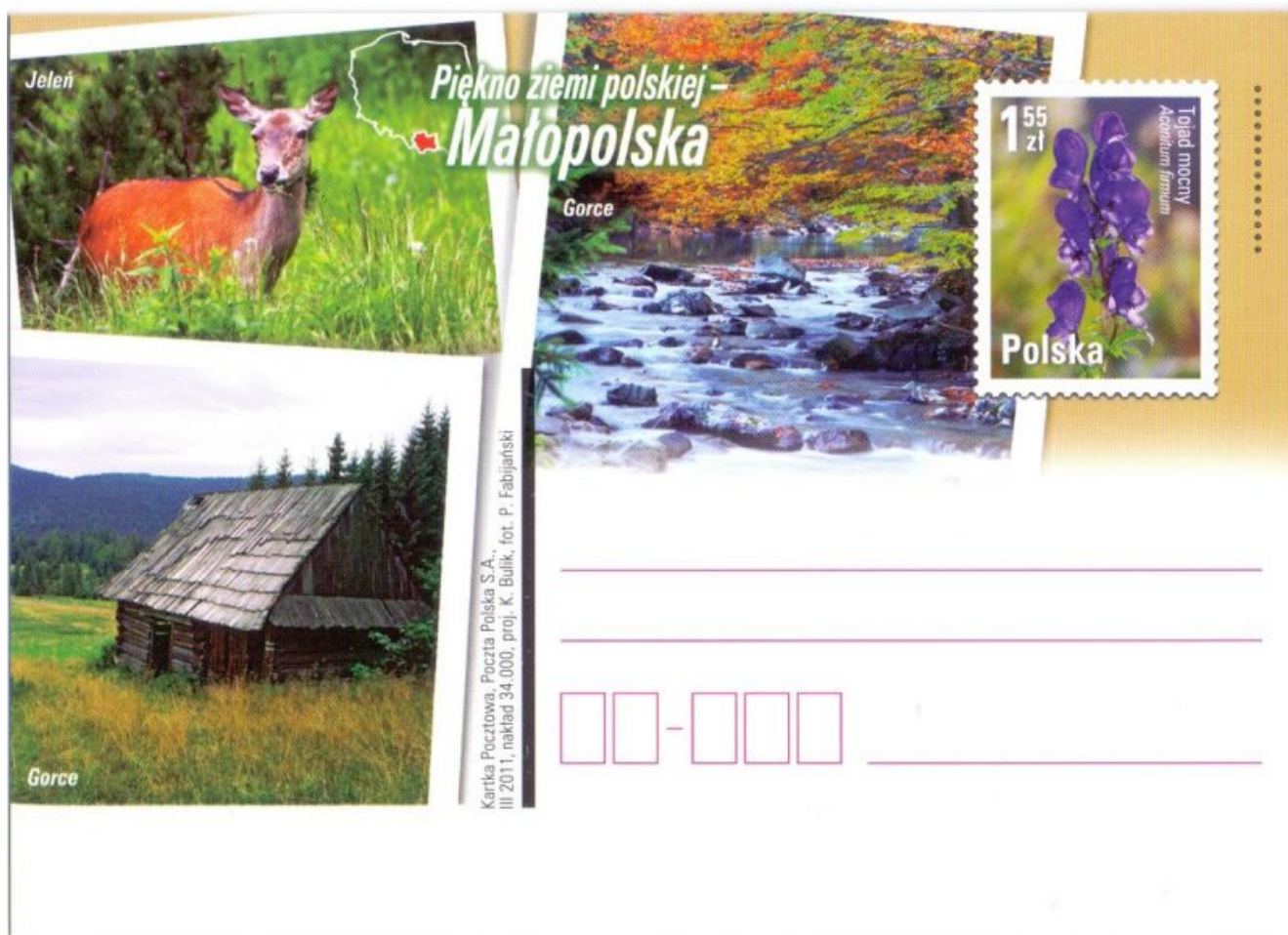
W latach 2003–2015 wydawane były pocztówki z serii „Piękno ziemi polskiej”. Na niektórych z nich uwzględniono także rośliny objęte ochroną prawną. Bardzo ciekawe i estetyczne całostki prezentujące Małopolskę wydano w roku 2011. Pierwsza z nich (Cp 1568) poświęcona była Tatrom a na znaczku umieszczono kwitnący szafran spiski *Crocus scepusiensis* (Ryc. 40). Druga kartka pocztowa (Cp 1566) poświęcona została Gorcom. Na znaczku opłaty znalazł się tojad mocny *Aconitum firmum* (Ryc. 41). Na kolejnej kartce przedstawiono Pieniński Park Narodowy (Cp 1568). Na znaczku znalazła się goryczka wiosenna *Gentiana verna*, a ilustracje kartki przedstawiały najbardziej charakterystyczne krajobrazy Pienin (Ryc. 42). Rośliny chronione znalazły się także na wydanych w 2008 roku kartkach prezentujących Mazowsze. Na znaczku jednej z nich (Cp 1466) głównym motywem jest żuraw *Grus grus*, a po jego bokach umieszczono lilię złotogłów *Lilium martagon* i grzybienie białe *Nymphaea alba* (Ryc. 43), zaś na kartce Cp 1467 umieszczono owocującą gałązkę wawrzynka wilczelyko *Daphne mezereum* (Ryc. 44). Jurę Krakowsko-Częstochowską prezentuje kartka z 2007 roku (Cp 1433). W części ilustracyjnej, na tle zamku w Olsztynie umieszczono kukulkę

szerokolistną *Dactylorhiza majalis*, podkolan biały *Platanthera bifolia* oraz nieokreślony gatunek zarazy *Orobanche* (Ryc. 45). Na znaczku jednej z kartek prezentujących Dolny Śląsk (Cp 1512) pokazane zostało obserwatorium meteorologiczne na Śnieżce, a w prawym rogu umieszczono kwiatostan dziewięcisiu bezłodygowego (Ryc. 46).

Motyw związany z rośliną chronioną umieszczono także na całostce (Cp 338) wydanej w 1967 roku z okazji VIII Naukowego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego. Na znaczku przedstawiono konwalię majową (Ryc. 47). Obecnie gatunek nie podlega ochronie prawnej, ale w latach 1957-2014 był on objęty ochroną częściową (Mirek, Piękoś-Mirkowa, 2003)

Ryc. 40. Całostka nr kat. Cp 1565 pt. „Piękno ziemi polskiej - Małopolska” z dnia 31 marca 2011 r.

Ryc. 41. Całostka nr kat. Cp 1566 pt. „Piękno ziemi polskiej - Małopolska” z dnia 31 marca 2011 r.

Ryc. 42. Całostka nr kat. Cp 1568 pt. „Piękno ziemi polskiej - Małopolska” z dnia 31 marca 2011 r.

Ryc. 43. Całostka nr kat. Cp 1466 pt. „Piękno ziemi polskiej” z dnia 5 czerwca 2008 r.

Ryc. 44. Całostka nr kat. Cp 1467 pt. „Piękno ziemi polskiej” z dnia 5 czerwca 2008 r.

Ryc. 45. Całostka nr kat. Cp 1433 pt. „Piękno ziemi polskiej” z dnia 29 czerwca 2007 r.

Ryc. 46. Całostka nr kat. Cp 1512 pt. „Piękno ziemi polskiej” z dnia 31 lipca 2009 r.

Ryc. 47. Całostka nr kat. Cp 338 pt. „VIII zjazd Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego” wydana 5 sierpnia 1967 r.

Osobistości i instytucje związane z ochroną przyrody

Propagowanie idei ochrony gatunkowej nie powinno ograniczać się do popularyzacji wiedzy o wyglądzie poszczególnych roślin. Warto również upamiętnić osoby i ważniejsze instytucje, które zajmowały się działalnością w zakresie ochrony przyrody. Okazuje się, że na polskich znakach pocztowych w roli naukowca i botanika przedstawiono jedynie Edwarda Strasburgera (1844-1912). Poświęcony mu znaczek (2139) ukazał się w 1973 roku w ośmioznaczkowej serii „Uczni polscy” (Ryc. 48). Jednak ten wybitny uczony nie zajmował się prawną ochroną roślin. Natomiast Stanisław Kulczyński (1895-1975) rzeczywiście zajmował się problematyką ochrony gatunkowej roślin, jednak na znaczku z numerem 2877 został on upamiętniony nie jako botanik, lecz jako wybitny działacz Stronnictwa Demokratycznego (Ryc. 49). Prekursorem ochrony gatunkowej roślin był Władysław Jagiełło (1352?-1434), który w 1423 roku podjął działania mające na celu ograniczenie eksploatacji cisa (Świejkowski, 1956). Poświęcony królowi

znanek (3467; Ryc. 50) wydano w 1996 roku w ramach wieloletniej serii „Poczet królów i książąt polskich”.

Ryc. 48. Znanek pocztowy nr kat. 2139 z serii „Uczeni polscy” z dnia 30 listopada 1973 r.

Ryc. 49. Znanek nr kat. 2877

„Wybitni działacze SD – Stanisław Kulczyński” wydany 3 maja 1986 r.

Ryc. 50. Znaczek nr kat. 3467 z serii „Poczet królów i książąt polskich (XI)” z dnia 29 sierpnia 1996 r.

Działalnością w zakresie ochrony przyrody zajmuje się m.in. Polskie Towarzystwo Botaniczne. Z okazji 50 rocznicy powstania tego stowarzyszenia w 1972 roku wydano całostkę (Cp 528), na której umieszczono okolicznościowy napis, logo PTB oraz daty 1922 i 1972. Warto dokładniej przyjrzeć się ilustracji na znaczku wchodzącym w skład tej całostki (Ryc. 51). Znajduje się tam wizerunek dziewięciosa bezłodygowego, podczas gdy symbolem Towarzystwa jest inny gatunek – dziewięciśl popłocholistny *Carlina onopordifolia* Besser. Całostkami uczczono również czterdziestolecie i siedemdziesięciolecie istnienia Ligi Ochrony Przyrody (Cp 373 i Cp 1166; por. Ryc. 52).

Ryc. 51. Całostka nr kat. Cp 528 pt. „50-lecie Polskiego Towarzystwa Botanicznego” z dnia 18 sierpnia 1972 r.

Ryc. 52. Całostki nr kat. Cp 373 „40-lecie LOP” z dnia 23 kwietnia 1968 i nr kat. Cp 1166, „70 lat Ligi Ochrony Przyrody” z dnia 5 stycznia 1998 r.

Wśród licznych jednostek naukowych zajmujących się ochroną przyrody ważne miejsce zajmują parki narodowe. Pierwszy znaczek przedstawiający Świętokrzyski Park Narodowy ukazał się w 1969 roku (1769) we wspomnianej już serii „Turystyka” (Ryc. 53). W 1976 roku ukazała się seria znaczków pt. „Parki

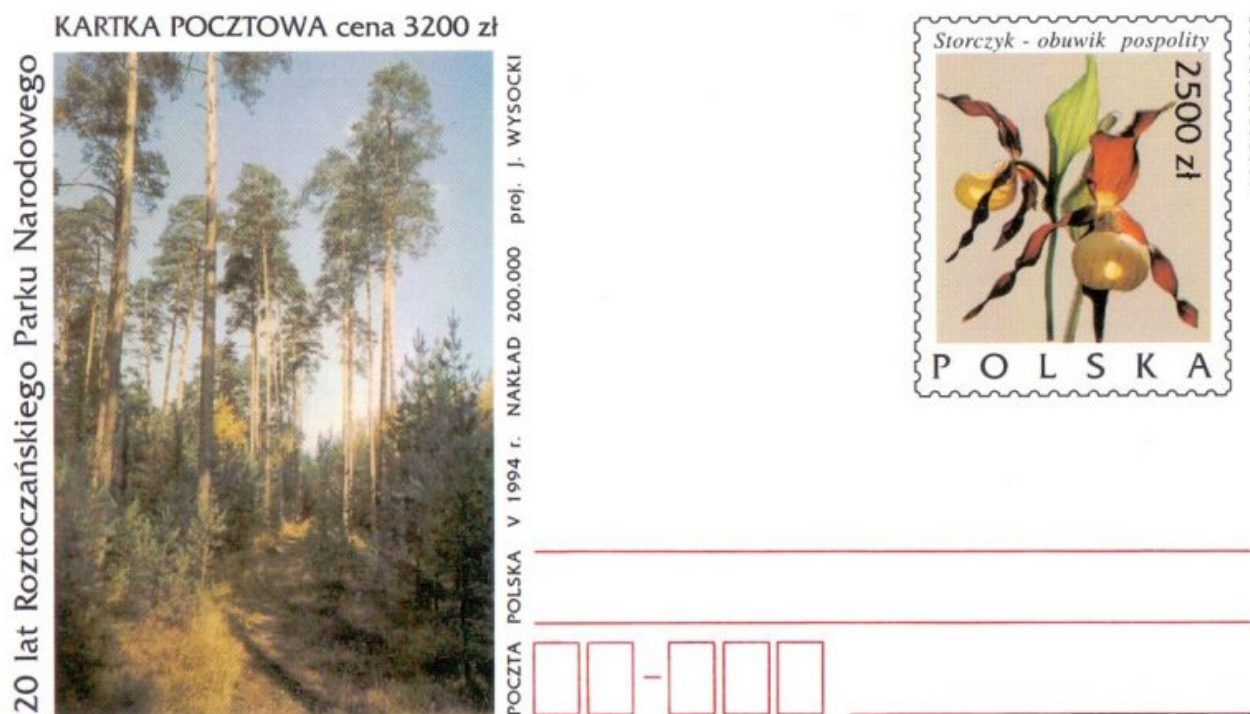
Narodowe” (Ryc. 54) prezentująca Wielkopolski (2298), Woliński (2299), Słowiński (2300), Bieszczadzki (2301), Ojcowski (2302) i Kampinoski Park Narodowy (2303), jednak w serii tej nie uwzględniono portretów roślin chronionych. Oddzielny znaczek poświęcony Białowieskiemu Parkowi Narodowemu wydano w 1999 roku (3615), przedstawiając na nim sylwetkę dzięcioła trójpalczastego *Picoides tridactylus* w locie. Z okazji 20-lecia Roztoczańskiego Parku Narodowego w 1994 roku ukazała się całostka (Cp 1070). Na znaczku przedstawiono kwiaty obuwika pospolitego, natomiast w części ilustracyjnej ukazano fragment lasu (Ryc. 55).

Ryc. 53. Znaczek z przywieszką z nr kat. 1769 z serii „Turystyka” wydanej 20 maja 1969 r.

Ryc. 54. Seria „Parki Narodowe” nr kat. 2299-2303 wydana 22 maja 1976 r.

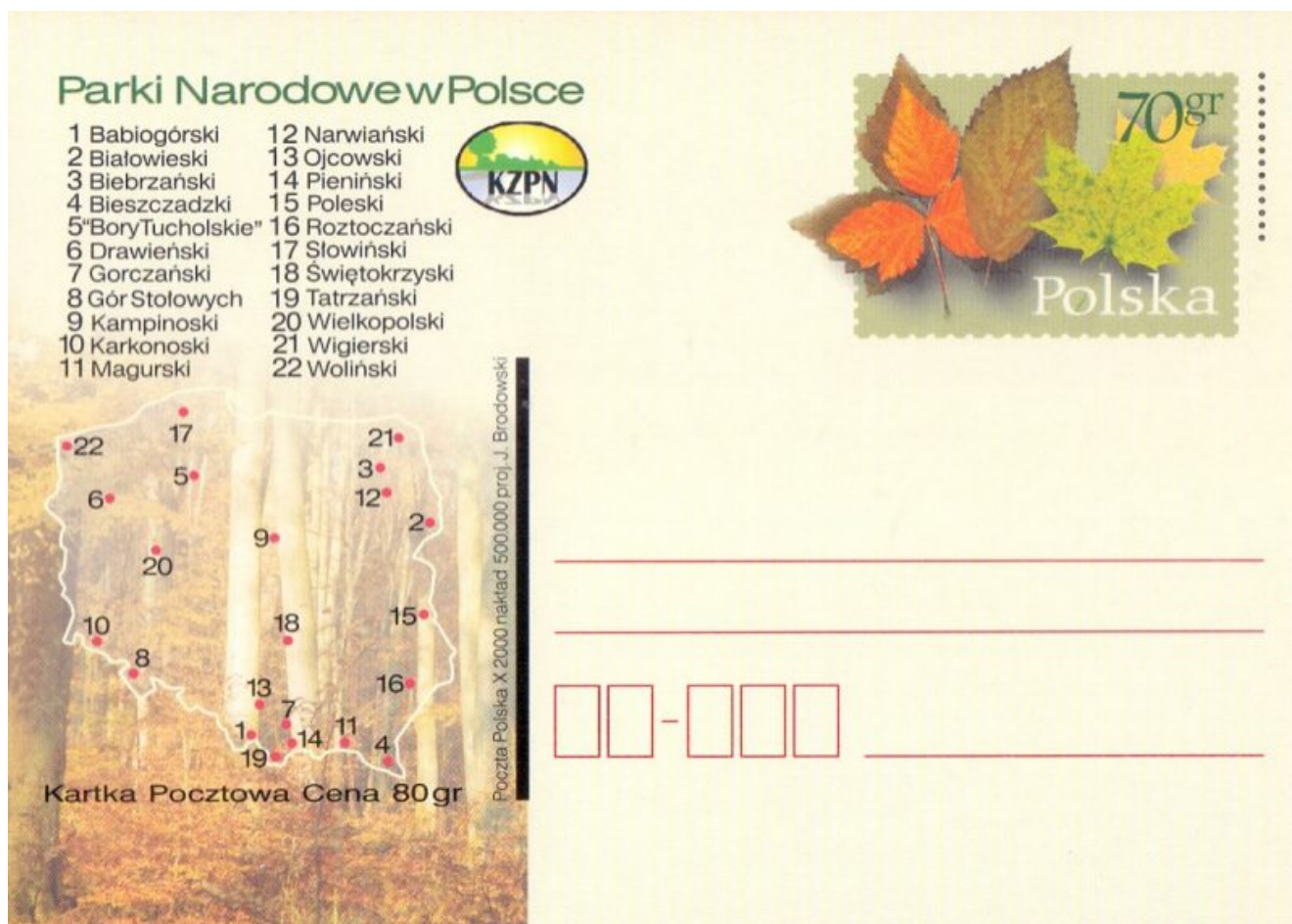

Ryc. 55. Całostka wydana 31 maja 1994 r. „20 lat Roztoczańskiego Parku Narodowego” nr kat. 1070.

W latach 2000–2004 Poczta Polska wydała serię 24 całostek z serii „Parki Narodowe”. Na każdej całostce umieszczono nazwę parku wraz z datą jego utworzenia i logo oraz zdjęcie przedstawiające typowy krajobraz parku. Niemal na wszystkich znaczkach z tej serii umieszczono wizerunki zwierząt charakterystycznych dla poszczególnych parków. Wyjątek stanowi całostka poświęcona Karkonoskiemu Parkowi Narodowemu, ponieważ na znaczku wydrukowano skalnicę bazaltową (Ryc. 56). Serię rozpoczyna pochodząca z 2000 roku całostka z wykazem parków narodowych. Na jej znaczku umieszczono liście drzew, w części ilustracyjnej podano nazwę serii, a na schematycznej mapie Polski ukazano lokalizację poszczególnych parków, numerując je zgodnie z kolejnością ukazywania się poświęconych im całostek (Ryc. 57). Warto zwrócić uwagę na fakt, że na mapie tej nie uwzględniono Parku Narodowego Ujście Warty, ponieważ został on utworzony już po wydaniu pierwszej całostki – w roku 2001. Całostka z tym parkiem została wydana jako ostatnia.

Ryc. 56. Całostka nr kat. Cp 1286 „Karkonoski Park Narodowy” z 30 września 2002 r.

Ryc. 57. Całostka z 3 listopada 2000 roku „Parki Narodowe”, nr kat. Cp 1239.

Polskie parki narodowe przedstawiano także na innych znakach pocztowych – na okolicznościowych stemplach. W dniu 10 sierpnia 1973 roku w Izabelinie stosowany był stempel poświęcony Kampinoskiemu Parkowi Narodowemu (Ryc. 58), z 31 lipca 1977 roku pochodzi stempel dotyczący Wielkopolskiego Parku Narodowego (Ryc. 59), natomiast stempla upamiętniającego Wigierski Park Narodowy używano 1 lipca 1989 roku w Starym Folwarku (Ryc. 60). W Goniądzu w okresie od 6 czerwca do 30 września 1996 roku używano stempla prezentującego przyrodę Biebrzańskiego Parku Narodowego (Ryc. 61). Stempel poświęcony trzydziestolecu Karkonoskiego Parku Narodowego był używany w Karpaczu w dniu 21 grudnia 1989 r. (Ryc. 62). Siedemdziesiąt lat istnienia Pienińskiego Parku Narodowego uczczono 13 czerwca 2002 roku, stosując okolicznościowy stempel pocztowy w Krościenku nad Dunajcem (Ryc. 63), zaś pamiątkowy stempel z okazji czterdziestopięciolecia Kampinoskiego Parku Narodowego stosowany był w Izabelinie w dniu 15 września 2004 (Ryc. 64).

Ryc. 58. Stempel poświęcony Kampinoskiemu Parkowi Narodowemu użyty dnia 10 sierpnia 1973 r.

Ryc. 59. Stempel dotyczący Wielkopolskiego Parku Narodowego użyty dnia 31 lipca 1977 r.

Ryc. 60. Stempel upamiętniający Wigierski Park Narodowy z 1 lipca 1989 r.

Ryc. 61. Stempel Biebrzański Park Narodowy używany był od 6 czerwca do 30 września 1996 r.

Ryc. 62. Stempel z okazji trzydziestolecia Karkonoskiego Parku Narodowego był używany w Karpaczu w dniu 21 grudnia 1989 r.

KARTKA POCZTOWA

POLSKA 10^{GR}

Dwór w Lipkowie k. Warszawy
A. GOSIK
PWPW SA 2003

Niepylak apollo

Storczyk bżowy

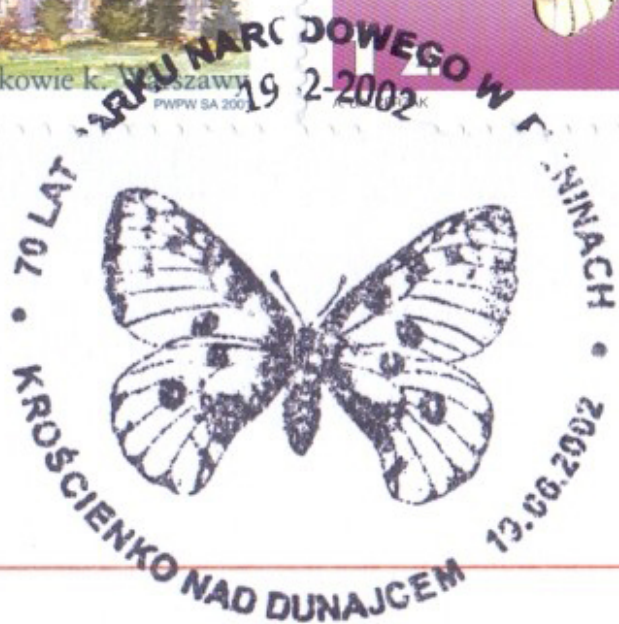
Orchis sambucina

Parnassius apollo

POLSKA

PWPW SA 2001

Ryc. 63. Stempel z okazji siedemdziesięciolecia Pienińskiego Parku Narodowego z dnia 13 czerwca 2002 r.

Ryc. 64. Stempel z okazji czterdziestopięciolecia Kampinoskiego Parku Narodowego z 15 września 2004 r.

Polskie parki krajobrazowe są reprezentowane tylko na dwu stemplach. Pierwszy z nich, używany w Surazhu 16 października 1986 roku, poświęcony był Narwiańskiemu Parkowi Krajobrazowemu, który w dniu 1 lipca 1996 roku uzyskał status parku narodowego (Ryc. 65). Drugi stempel dotyczył Żerkowsko-Czeszewskiego Parku Krajobrazowego i był stosowany w Jarocinie w dniu 17 października 2014 r.

Ryc. 65. Stempel poświęcony Narwiańskiemu Parkowi Krajobrazowemu z 16 października 1986 r.

Istotną rolę w ochronie roślin rzadkich i ginących pełnią ogrody botaniczne. Pierwszym znakiem pocztowym poświęconym tym instytucjom był stempel poświęcony Ogrodowi Botanicznemu Uniwersytetu Wrocławskiego z 1963 r. Poza datownikiem uwzględniono w nim napis „Ogród botaniczny” i rysunek gałązki cisa (Ryc. 66). Kolejne stemple popularyzujące wrocławski Ogród pojawiły się w 1965 roku (Ryc. 67). Widać na nich rysunki gatunków objętych ochroną prawną: miłka wiosennego, pełnika europejskiego i lilii złotogłów. Stemple te ze zmienioną datą stosowano w następnym roku, dodając do nich dwa nowe – ze śnieżyczką przebiśnieg i zimowitem jesiennym (Ryc. 68).

Ryc. 66. Stempel poświęcony Ogrodowi Botanicznemu Uniwersytetu Wrocławskiego z 14 sierpnia 1963 r.

Ryc. 67. Stemple popularyzujące Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego z 11 lipca 1965 r.

Ryc. 68. Pięć stempli popularyzujących Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego z 24 czerwca 1966 r.

W 1968 i 1993 roku na dwóch całostkach ukazano Ogród Botaniczny Uniwersytetu Warszawskiego. Pierwsza z nich (Cp 377) została wydana z okazji 150 rocznicy powstania Ogródu (Ryc. 69). Na znaczku o nominale 45 gr ukazano gałązkę cisa z nasionami w czerwonych osnówkach, a na ilustracji jest akwarela

przedstawiającą wejście do Ogrodu oraz napis „150 lat Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego”. Drugą całośćkę poświęconą temu Ogradowi wydano 25 lat później (Cp 1047). Na znaczku o wartości 1500 zł przedstawiono liść miłorzębu, który jest symbolem tego Ogrodu. Wokół znaczka umieszczono szkic gałązki, liścia, kwiatów i osnówek miłorzębu. W części ilustracyjnej ukazano wejście do Ogrodu od strony Alei Ujazdowskich z widokiem na budynek obserwatorium astronomicznego oraz napis „175 lat Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego” (Ryc. 70). Warto w tym miejscu wspomnieć, że w listopadzie 2018 roku z okazji dwustulecia tej placówki ukaże się okolicznościowy znaczek pocztowy (Poczta Polska, 2017b).

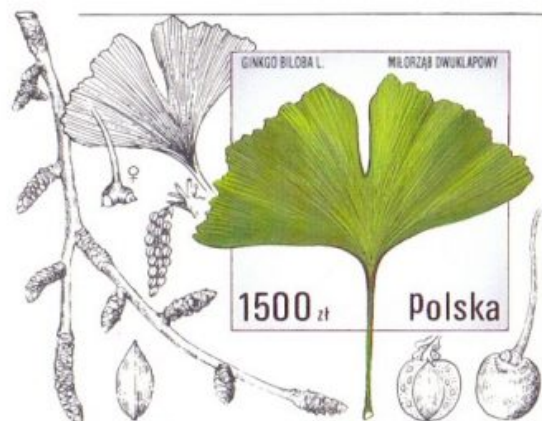
Ryc. 69. Całośćka nr kat. Cp 377 „150-lecie Ogrodu Botanicznego w Warszawie” wydana 14 maja 1968 r.

KARTKA POCZTOWA cena 2000 zł

175 lat
Ogrodu Botanicznego
Uniwersytetu
Warszawskiego

Poczta Polska VI 1993 r. nakład 200.000 proj. A. Balcerzak

Ryc. 70. Całostka nr kat. Cp 1047 „175 lat Ogrodu Botanicznego UW” wydana 9 lipca 1993 r.

Jubileusz 200-lecia Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie obchodzono w 1983 roku. Na należącym do okolicznościowej całostki (Cp 851) znaczku pocztowym widnieje fragment kwiatu i liścia milinu *Campsis radicans* (L.) Seem., dalsza część kwiatostanu znajduje się już poza znaczkiem. W części ilustracyjnej zamieszczono napis „200 lat Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego”, a poniżej jest grafika przedstawiająca widok na obserwatorium astronomiczne od strony Ogrodu, wykonana na podstawie rysunku Jana Feliksa Piwarskiego (Ryc. 71).

Ryc. 71. Całostka nr kat. Cp 851 „200 lat Ogrodu Botanicznego UJ w Krakowie”, 15 listopad 1983 r.

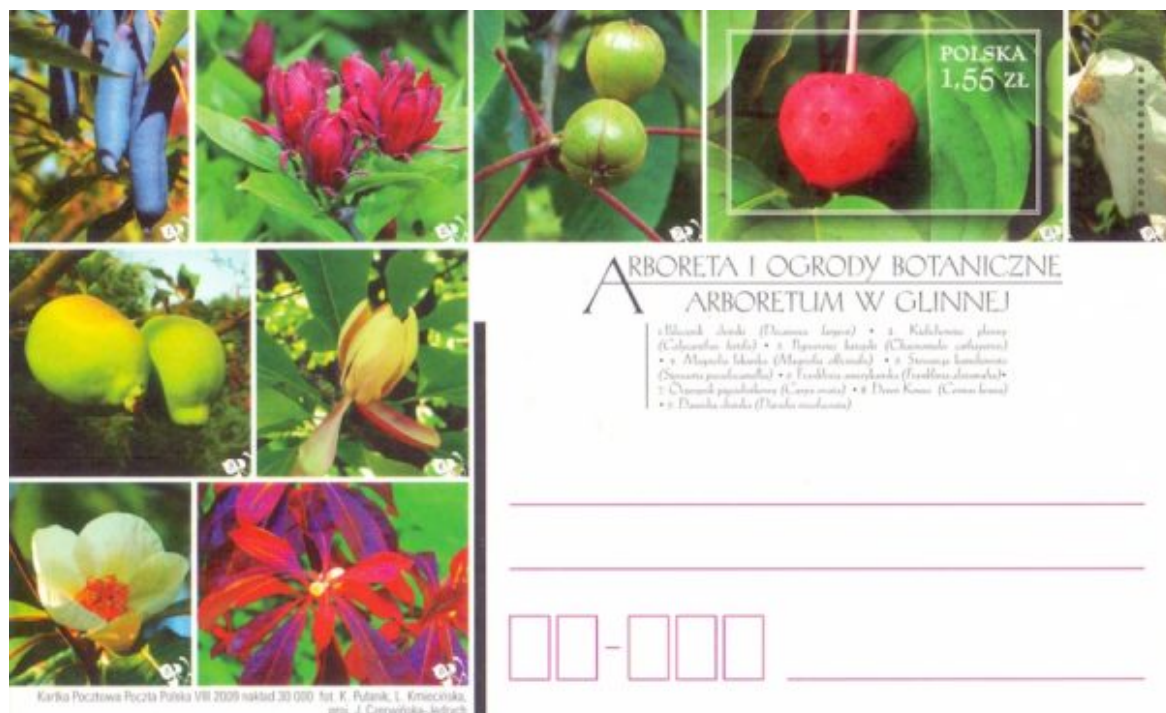
W 2009 roku Poczta Polska rozpoczęła wydawanie serii całostek pod tytułem „Arboreta i Ogrody Botaniczne”. Do roku 2012 wydawano rocznie po dwie całostki – z ogrodem botanicznym i z arboretum. Kolejne dwie całostki wydano w 2014 roku, a następne – w roku 2016. Dotychczas na całostkach przedstawiono (nazwy ogrodów podano zgodnie z napisami umieszczonymi na całostkach):

- 2009 – Arboretum w Glinnej (Cp 1518) i Ogród Botaniczny PAN w Warszawie (Cp 1517; Ryc. 72),
- 2010 – Arboretum SGGW w Rogowie (Cp 1548) oraz Ogród Botaniczny Uniwersytetu Warszawskiego (Cp 1549; Ryc. 73),
- 2011 – Ogród Botaniczny we Wrocławiu (Cp 1580) i Arboretum w Lipnie (Cp 1581; Ryc. 74),
- 2012 – Arboretum, Ogród Botaniczny Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (Cp 1621) oraz Ogród Botaniczny w Bydgoszczy (Leśny Park Kultury i Wypoczynku Mysłęcinek) (Cp 1622; Ryc. 75),
- 2014 – Instytut Dendrologii PAN Arboretum w Kórniku (Cp 1682) i Ogród

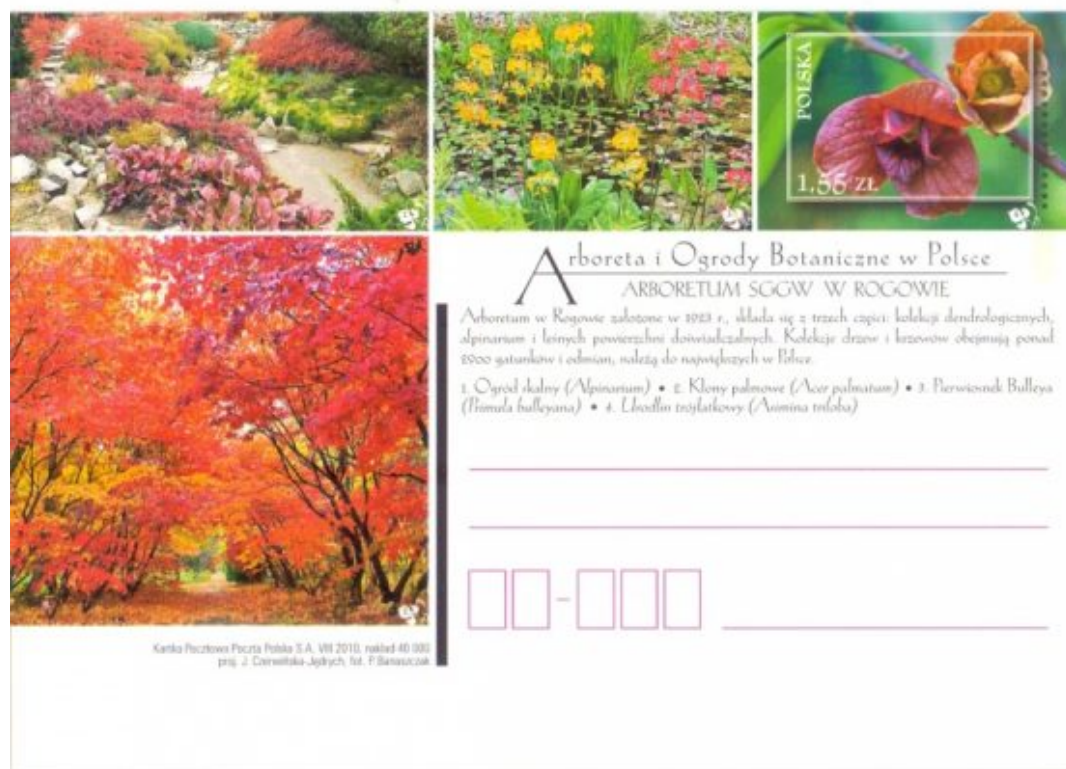
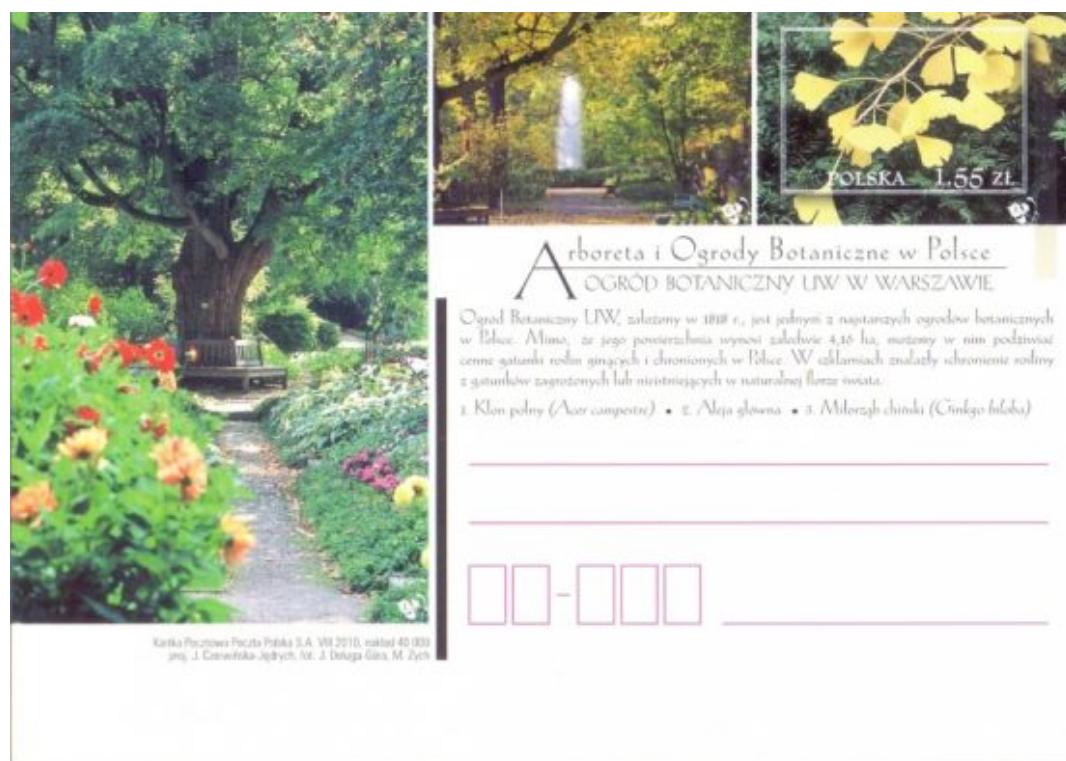
Botaniczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (Cp 1683; Ryc. 76),

- 2016 - Ogród Botaniczny UMCS w Lublinie (Cp 1758) i Arboretum w Kopnej Górze. Nadleśnictwo Supraśl (Cp 1759; Ryc. 77).

Począwszy od roku 2012 całostkom towarzyszą okolicznościowe stemple pocztowe.

Ryc. 72. Całostki z serii „Arboreta i ogrody botaniczne” – Ogród Botaniczny PAN w Warszawie (Cp 1517) i Arboretum w Glinnej (Cp 1518), wydane dnia 31 sierpnia 2009 r.

Ryc. 73. Całostki z serii „Arboreta i ogrody botaniczne” – Arboretum SGGW w Rogowie (Cp 1548) i Ogród Botaniczny UW w Warszawie (Cp 1549), wydane dnia 10 sierpnia 2010 r.

Ryc. 74. Całostki z serii „Arboreta i ogrody botaniczne” – Ogród Botaniczny we Wrocławiu (Cp 1580) i Arboretum w Lipnie (Cp 1581), wydane dnia 1 sierpnia 2011 r.

Ryc. 75. Całostki z serii „Arboreta i ogrody botaniczne” – Ogród Botaniczny UKW w Bydgoszczy (Cp 1621) i Ogród Botaniczny w Bydgoszczy Leśny Park Kultury i Wypoczynku Myślęcinek (Cp 1622), wydane dnia 10 sierpnia 2012 r.

Ryc. 76. Całostki z serii „Arboreta i ogrody botaniczne” – Instytut Dendrologii PAN Arboretum w Kórniku (Cp 1682) i Ogród Botaniczny Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu (Cp 1683), wydane 23 sierpnia 2014 r.

Ryc. 77. Całostki z serii „Arboreta i ogrody botaniczne” – Ogród Botaniczny UMCS w Lublinie (Cp. 1758) i Arboretum w Kopnej Górze Nadleśnictwo Supraśl (Cp 1759), wydane 30 lipca 2016 r.

Dyskusja

Podstawowa funkcja znaków Poczty Polskiej jest związana z usługami pocztowymi. Używamy ich w życiu codziennym i z tego powodu stanowią one nośnik

powszechnie dostępnej informacji. Wciąż zwiększające się możliwości techniczne w zakresie druku znaczków pocztowych powodują, że przedstawiane na nich portrety roślin są coraz wierniejsze. Poparta dobrze przygotowaną kampanią informacyjną emisja serii znaczków z odpowiednimi motywami roślinnymi może w znaczący sposób zwiększyć świadomość społeczną w zakresie potrzeby chronienia rzadkich i ginących gatunków roślin.

Potrzeba intensyfikacji współpracy botaników z Poczta Polska

Postulat zacieśnienia współpracy instytucji naukowych zajmujących się ochroną przyrody z Poczta Polska wydaje się tym bardziej aktualny, że częstotliwość wydawania znaczków z roślinami chronionymi jest w ostatnich latach z pewnością zbyt mała. Ostatnia seria znaczków poświęcona temu zagadnieniu ukazała się w 2006 r. (Fischer, 2014). Dotychczas wydano zaledwie 6 serii (36 znaczków i 1 blok) poświęconych gatunkom chronionym i zagrożonym. Rośliny te prezentowane były także na znaczkach z serii, dotyczących turystyki oraz roślin ozdobnych i leczniczych. Łącznie ukazało się 15 takich znaczków w tym dwa z przywieszkami. Dla porównania grzyby były prezentowane w 4 seriach z łączną liczbą 22 znaczków, natomiast zwierzęta zaprezentowano na 38 seriach a łączna liczba znaczków wyniosła 198 oraz 5 bloków (Fischer, 2014).

Analiza polskich znaków pocztowych pod względem różnorodności przedstawianych w nich roślin chronionych również nie daje zadowalających rezultatów. Na znaczkach, kartach pocztowych i stemplach przedstawiono dotychczas tylko 47 gatunków prawnie chronionych. Najczęściej prezentowanymi gatunkami były *Gentiana verna* i *Carlina acaulis*. Oba te gatunki pojawiły się czterokrotnie. Po trzy razy ukazano *Lilium martagon*, *Pinus cembra*, *Rhododendron luteum*, *Galanthus nivalis*, *Cypripedium calceolus* oraz *Daphne mezereum*. Nieco lepsza sytuacja dotyczy niektórych instytucji zajmujących się ochroną przyrody. Parkom narodowym poświęcono jedną sześcioznaczkową serię, 2 znaczki i 25 całostek oraz kilka stempli okolicznościowych. Natomiast polskim ogrodom botanicznym poświęcono 15 całostek i 11 stempli okolicznościowych.

Stosunkowo niewielka liczba znaczków poświęconych problemom ochrony gatunkowej roślin może wynikać z małej aktywności instytucji zajmujących się popularyzacją wiedzy przyrodniczej. Podjęta przez Komitet Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk inicjatywa wydania serii znaczków poświęconych polskim botanikom (Mirek, 2014-2015) nie powiodła się - znaczki o tej tematyce nie

ukazały się do dziś i nie ma ich w planie wydawniczym na rok 2018 (Poczta Polska, 2017b). Natomiast wciąż ukazują się wieloletnie cykle całostek na temat ogrodów botanicznych oraz poświęconych polskim endemitom. Warto także podkreślić, że w planie przyszłorocznej emisji kart pocztowych uwzględniono wydanie dwóch całostek pt. „Gatunki chronione roślin i zwierząt” (Poczta Polska, 2017a). W porównaniu z licznymi seriami poświęconymi ogólnym zagrożeniom dla środowiska oraz chronionym grzybom i zwierzętom, rośliny objęte ochroną prawną są nadal słabo reprezentowane na znakach Poczty Polskiej.

Doskonałą okazją do popularyzowania problematyki ochrony przyrody mogą stać się obchody stulecia PTB, które przypadną na rok 2022. Warto byłoby już teraz opracować koncepcję serii znaczków pocztowych upamiętniających tą rocznicę, a także honorujących wybitnych polskich botaników i prezentujących piękno naszej flory, ze szczególnym uwzględnieniem roślin objętych ochroną prawną.

Literatura

Danowski Cz., Hampel, T., Kawecka, W., Myśliński, A., Rudziński, C., Sękowski A., & Żółkiewski, S. (1989). *Katalog specjalizowany znaków pocztowych ziem polskich 1990* (wyd. 3, część 1). Warszawa: Krajowa Agencja Wydawnicza.

Fischer, A. (2014). *Katalog Polskich Znaków Pocztowych, t. 1* (wyd. 19). Bytom, Kraków: Fischer.

Katalog znaczków polskich. (2017). *Całostki - karty pocztowe 2016*. <http://www.kzp.pl/index.php?artykul=kat-cp-2016-index> (data dostępu 01.08.2017).

Mirek, Z., Piękoś-Mirkowa, H., Zając, A., & Zając, M. (2002). *Flowering Plants and Pteridophytes of Poland a Checklist. Biodiversity of Poland: t. 1*. Kraków: W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences.

Mirek, Z., & Piękoś-Mirkowa, H. (2003). *Atlas roślin chronionych*. Warszawa: Multico Oficyna Wydawnicza.

Mirek, Z. (2014–2015). Wniosek Komitetu Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk o emisję serii znaczków pocztowych z portretami osób szczególnie zasłużonych dla ochrony przyrody i środowiska Przyrodniczego w Polsce. *Biuletyn*

Komitetu Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk, 5-6, 232-233.

Poczta Polska. (2017a). *Plan emisji kartek pocztowych z nadrukowanym znakiem opłaty na 2017 rok*. <http://www.poczta-polska.pl/sklep/plany-emisji/> (data dostępu 01.08.2017).

Poczta Polska. (2017b). *Plan emisji znaczków pocztowych na 2018 rok*. <http://www.poczta-polska.pl/sklep/plany-emisji/> (data dostępu 01.08.2017).

Poczta Polska. (2017c). *Plan emisji kartek pocztowych z nadrukowanym znakiem opłaty na 2018 rok*. <http://www.poczta-polska.pl/sklep/plany-emisji/> (data dostępu 01.08.2017).

Praca zbiorowa (2016). *Katalog Polskich Znaków Pocztowych (i z Polską związanych)* (wyd. 6, t. 2). Bytom, Kraków: Fischer.

Sokołowski, J. (1958). *Ptaki ziem polskich* (t. 2). Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Szafer, W., Kulczyński, S., & Pawłowski, B. (1967). *Rośliny Polskie* (wyd. 2). Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Świejkowski, L. (1956). *Ochrona Roślin w Polsce*. Łódź: Spółdzielnia Wydawnictw Artystycznych i Użytkowych Poziom.

Wąsik, S. (2007). *Zwierzęta Polski*. Warszawa: Multico Oficyna Wydawnicza.

Finansowanie: badania nie wymagały finansowania

Potencjalny konflikt interesów: brak